

Institute of History
Collection of Works, vol. 36
Strategic Research Institute
Matica srpska

**THE VOLUNTEERS IN THE GREAT WAR
1914–1918**

Editors

Srđan Rudić, Institute of History
Dalibor Denda, Strategic Research Institute
Đorđe Đurić, Matica srpska

Belgrade
2018

Историјски институт
Зборник радова, књ. 36
Институт за стратегијска истраживања
Матица српска

**ДОБРОВОЉЦИ У ВЕЛИКОМ РАТУ
1914–1918**

Уредници

Срђан Рудић, Историјски институт
Далибор Денда, Институт за стратегијска истраживања
Ђорђе Ђурић, Матица српска

Београд
2018.

Издавање овог зборника финансијски су помогли
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије
Министарство одбране Владе Републике Србије
Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање
и односе са верским заједницама АП Војводине

This book has been published with the financial support of
The Ministry of Education, Science and Technological Development, Republic of Serbia
Ministry of Defence, Republic of Serbia
Provincial Secretariat for Culture, Public Information
and Relations with Religious Communities of Vojvodina

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

академик Михајло Војводић, председник (Србија)
др Ђорђе Ђурић (Србија)
др Срђан Рудић (Србија)
др Милић Ј. Милићевић (Србија)
потпуковник др Миљан Милкић (Србија)
потпуковник др Далибор Денда, научни секретар (Србија)
др Ефпраксија Пасхалиду (Грчка)
др Андреј Шемјакин (Русија)
др Тодор Петров (Бугарска)
др Тамара Шер (Аустрија)
др Ђузепе Мота (Италија)
др Вацлав Шћепанек (Чешка)

EDITORIAL BOARD

Academician Mihailo Vojvodić, president (Serbia)
Djordje Djurić, PhD (Serbia)
Srđan Rudić, PhD (Serbia)
Milić J. Milićević, PhD (Serbia)
Lt Col Miljan Milkić, PhD (Serbia)
Lt Col Dalibor Denda, PhD, scientific secretary (Serbia)
Efpraxia S. Paschalidou, PhD (Greece)
Andrey L. Shemyakin, PhD (Russia)
Todor Petrov, PhD (Bulgaria)
Tamara Scheer, PhD (Austria)
Giuseppe Motta, PhD (Italy)
Václav Štěpánek, PhD (Czech Republic)

САДРЖАЈ CONTENTS

- 11 **ПРЕДГОВОР**
FOREWORD
-
- ДОБРОВОЉАЧКО ПИТАЊЕ И НАЦИОНАЛНИ ПОКРЕТИ**
VOLUNTEER QUESTION AND NATIONAL MOVEMENTS
- 21 **Ciro Paoletti**
ITALIAN VOLUNTEERS SINCE 1914
Ћиро Паолети
ИТАЛИЈАНСКИ ДОБРОВОЉЦИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
- 33 **Anatolii Prokopiev, Zlatko Ivanov**
FROM VOLUNTARY MOVEMENT TO MOBILIZATION ARMY – FORMATION
AND COMPOSITION OF THE 11TH MACEDONIAN INFANTRY DIVISION IN 1915
Анатоли Прокопијев, Златко Иванов
ОД ДОБРОВОЉАЧКОГ ПОКРЕТА ДО РЕГУЛАРНЕ ВОЈСКЕ – ФОРМИРАЊЕ
И САСТАВ XI МАКЕДОНСКЕ ПЕШАДИЈСКЕ ДИВИЗИЈЕ 1915.
- 43 **Oleg Airapetov**
VOLUNTEER UNITS IN THE RUSSIAN ARMY, FIRST HALF A YEAR OF WORLD
WAR I. ADVANTAGES AND PROBLEMS
Олег Ајрапетов
ДОБРОВОЉАЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ У РУСКОЈ ВОЈСЦИ У ПРВИМ ГОДИНАМА
ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА: ПРЕДНОСТИ И ПРОБЛЕМИ
- 57 **Manuel Stănescu**
VOLUNTEERS IN THE ROMANIAN ARMY 1916–1919
Мануел Станеску
ДОБРОВОЉЦИ У РУМУНСКОЈ ВОЈСЦИ 1916–1919
- 75 **Krzysztof Kubiak**
POLISH VOLUNTARY FORCES DURING THE FIRST WORLD WAR
Кржиштоф Кубјак
ПОЉСКЕ ДОБРОВОЉАЧКЕ СНАГЕ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
- 93 **Blaž Torkar**
SLOVENIAN VOLUNTEERS IN THE SERBIAN ARMY BETWEEN 1914 AND 1918
Блаж Торкар
СЛОВЕНАЧКИ ДОБРОВОЉЦИ У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ 1914–1918

ДОБРОВОЉЦИ У РАТУ
VOLUNTEERS IN THE WAR

- 113 **Далибор Денда**
РУСКИ ДОБРОВОЉЦИ У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
Dalibor Denda
RUSSIAN VOLUNTEERS WITHIN SERBIAN ARMY DURING THE WWI
- 129 **Алексеј Тимофејев**
ДОБРОВОЉЦИ И ГЕРИЛСКИ РАТ У СРБИЈИ И РУСИЈИ
У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
Aleksey Timofeev
VOLUNTEERS AND GUERRILLA WARFARE IN SERBIA AND RUSSIA
DURING THE FIRST WORLD WAR
- 153 **Јарослав В. Вишњаков**
СРБИ У БОРБИ ЗА ДОБРУЦУ 1916–1917. ГОДИНЕ
Jaroslav V. Vishnjakov
SERBS IN THE STRAGGLES FOR DOBRUGIA 1916–1917
- 171 **Александар Животић**
„ЦРНА РУКА“ И СРПСКИ ДОБРОВОЉАЧКИ КОРПУС
Aleksandar Životić
“BLACK HAND” IN THE SERBIAN VOLUNTEER CORPS
- 185 **Божица Младеновић, Милић Ј. Милићевић**
ДОБРОВОЉЦИ У ТОПЛИЧКОМ УСТАНКУ
Božica Mladenović, Milić J. Milićević
VOLUNTEERS IN THE TOPLICA UPRISING
- 193 **Миљан Милкић**
СТВАРАЊЕ МУЛТИКОНФЕСИОНАЛНЕ ВОЈСКЕ. ДОБРОВОЉЦИ
РИМОКАТОЛИЦИ И ПРОТЕСТАНТИ У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ
НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ
Miljan Milkić
MAKING OF MULTICONFESSIONAL ARMY. ROMAN CATHOLIC AND
PROTESTANT VOLUNTEERS IN SERBIAN ARMY ON THE THESSALONIKI FRONT

ЛИЧНОСТИ И ДРУШТВЕНЕ ГРУПЕ
PERSONALITIES AND SOCIAL GROUPS

- 213 **Ferenc Pollmann**
HUNGARIAN ACADEMIC VOLUNTEERS IN THE AUSTROHUNGARIAN ARMY
IN 1914
Ференц Полман
МАЂАРСКИ СТУДЕНТИ ДОБРОВОЉЦИ У АУСТРОУГАРСКОЈ ВОЈСЦИ
1914. ГОДИНЕ

- 219 **Ђорђе Ђурић**
ГЕНЕРАЛ А. М. ЗАЈОНЧКОВСКИ, БИОГРАФИЈА И КОМАНДОВАЊЕ
СРПСКИМ ДОБРОВОЉЦИМА У ДОБРУЦИ
Đorđe Đurić
GENERAL A. M. ZAYONCHKOVSKI, BIOGRAPHY AND COMMAND
OF SERBIAN VOLUNTEERS IN DOBRUJA
- 231 **Игорь Николаевич Гребенкин**
ПРЕДСТАВИТЕЛИ ОФИЦЕРСТВА ВО ГЛАВЕ ДОБРОВОЉЧЕСКОЙ
КАМПАНИИ 1917 Г. В РОССИИ
Игор Николајевич Гребенкин
ПРЕДСТАВНИЦИ ОФИЦИРСКОГ КОРА КАО ВОЂЕ ДОБРОВОЉАЧКЕ
КАМПАЊЕ У РУСИЈИ 1917
- 245 **Предраг М. Вајагић**
СРБИ ИЗ СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА – ДОБРОВОЉЦИ
У ВЕЛИКОМ РАТУ
Predrag M. Vajagić
SERBS FROM UNITED STATES – VOLUNTEERS IN THE GREAT WAR
- 267 **Бранко Момчиловић**
ЗАБОРАВЉЕНА ХЕРОИНА ВЕЛИКОГ РАТА – ГЊА МЕЈБЕЛ СИНКЛЕР СТОБАРТ
Branko Momčilović
FORGOTTEN HEROINE OF THE GREAT WAR – MABEL SINCLAIR STOBART
- 279 **Милан Гулић**
ЛУЈО ЛОВРИЋ КАО СИМБОЛ СТРАДАЊА ДОБРОВОЉАЦА
У ВЕЛИКОМ РАТУ
Milan Gulić
LUJO LOVRIĆ AS A SYMBOL OF SUFFERING OF VOLUNTEERS
IN THE GREAT WAR

ДОБРОВОЉАЧКО ПИТАЊЕ НАКОН РАТА
VOLUNTEER ISSUE AFTER THE WAR

- 307 **Слободан Бјелица**
ВОЈВОЂАНСКИ РАДИКАЛИ И „ДОБРОВОЉАЧКО ПИТАЊЕ“
У КРАЉЕВИНИ СХС
Slobodan Bjelica
THE RADICALS FROM VOJVODINA AND THE “VOLUNTEER QUESTION”
IN THE KINGDOM OF SERBS, CROATS AND SLOVENES
- 321 **Alberto Becherelli**
WAR AFTER THE WAR. THE ROLE OF CZECHOSLOVAK LEGIONARIES
IN NEW EUROPE
Алберто Бекерели
РАТ НАКОН РАТА. УЛОГА ЧЕХОСЛОВАЧКИХ ЛЕГИОНАРА У НОВОЈ ЕВРОПИ

- 347 **Биљана Стојић**
ДОБРОВОЉАЧКИ ГЛАСНИК (1928–1941) – ЗАСТУПНИК ПРАВА
ДОБРОВОЉАЦА ИЗ ВЕЛИКОГ РАТА
Biljana Stojić
DOBROVOLJAČKI GLASNIK AS A PROPONENT OF THE GREAT WAR
VOLUNTEER'S RIGHTS (1928–1941)
- 373 **Милан Мицић**
„ДУГА МОБИЛНОСТ“ ДОБРОВОЉАЦА СРПСКЕ ВОЈСКЕ
ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА (1914–1945)
Milan Micić
LONGLASTING MOBILITY OF SERBIAN VOLUNTEERS (1914–1945)
-
- ИСТОРИОГРАФИЈА И КУЛТУРА СЕЋАЊА**
HISTORIOGRAPHY AND REMEMBRANCE CULTURE
- 391 **Dennis Werberg**
WAR VOLUNTEERS IN THE WAR COMMEMORATION OF THE STAHLHELM – BUND
DER FRONTSOLDATEN IN WEIMAR GERMANY AND THE THIRD REICH 1918–1935
Денис Верберг
ДОБРОВОЉЦИ У РАТНИЧКИМ ТРАДИЦИЈАМА „ЧЕЛИЧНОГ ШЛЕМА“ – САВЕЗА
РАТНИХ ВЕТЕРАНА У ВАЈМАРСКОЈ НЕМАЧКОЈ И ТРЕЋЕМ РАЈХУ 1918–1935
- 399 **Снежана Радоева**
БУГАРСКИ ДОБРОВОЉЦИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
НА СТРАНИЦАМА ЧАСОПИСА „ОТЕЧЕСТВО“
Snezhana Radoeva
BULGARIAN VOLUNTEERS DURING THE WWI
ON THE PAGES OF THE OTECHESTVO MAGAZINE
- 411 **Александра Колаковић**
ДОБРОВОЉЦИ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА И КУЛТУРА СЕЋАЊА
Aleksandra Kolaković
VOLUNTEERS OF THE FIRST WORLD WAR AND CULTURE OF REMEMBRANCE
- 427 **Бојан Ђокић, Милош М. Дамјановић**
АКЦИЈА ЗА ОСНИВАЊЕ ДОБРОВОЉАЧКОГ МУЗЕЈА И АРХИВА
Bojan Đokić, Miloš M. Damjanović
ACTION FOR THE ESTABLISHMENT OF THE VOLUNTEERS' MUSEUM AND
ARCHIVE
- 447 **Маријана Мраовић**
„АРХИВСКА ГРАЂА ВОЈНОГ АРХИВА О ДОБРОВОЉЦИМА И
ДОБРОВОЉАЧКОМ ПОКРЕТУ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ“
Marijana Mraović
ARCHIVAL RECORDS OF THE MILITARY ARCHIVE ABOUT VOLUNTEERS AND
THE VOLUNTEER MOVEMENT IN THE FIRST WORLD WAR

ПРЕДГОВОР

Стогодишњица Првог светског рата представља јубилеј светског значаја. Рат као сложена друштвеноисторијска појава отвара многа питања на која је историографија дала одговор само делимично или се још увек налази у процесу трагања за објашњењима њихових узрока, токова и последица. Једно од таквих питања јесте и питање добровољаштва у Великом рату које као појава није остало ограничено на једну нацију или државну територију већ је постало општеисторијски феномен. Добровољци су представљали или лица која нису имала држављанство земље за коју су се борили, па самим тим нису ни могли бити припадници њених оружаних снага, или грађане који су били млађи или старији од годишта која су важећим законским решењима била обухваћена општом војном обавезом. Као добровољци иступају углавном припадници истог народа или народа сродних већинском народу државе за чију страну у рату су се определили, али је међу њима било и идеалиста којима национална припадност није представљала главни мотивациони фактор. Добровољци су вођени националним, верским, политичким, идеолошким и другим разлозима ступали у редове војске одређене државе да би се изборили за остварење заједничког циља – ослобођења и уједињења.

У зборнику су објављена истраживања 27 историчара из Италије, Бугарске, Русије, Румуније, Пољске, Словеније, Мађарске, Немачке и Србије. Чланци су подељени у пет тематских целина (*Добровољачко питање и национални покрети, Добровољци у рату, Личности и друштвене групе, Добровољачко питање након рата и Историографија и култура сећања*). Груписањем радова у тим целинама настојали смо да истраживачки покријемо најзначајније теме које се односе на добровољачко питање у Првом светском рату, послератном периоду и културу сећања на добровољачке покрете. У првој тематској целини објављени су радови који се односе на добровољачке покрете код Италијана и Пољака, учешће Словенаца као добровољаца у српској војсци те добровољаштво у бугарској, руској и румунској војсци. Добровољаштву у српској војсци и ратним искуствима из њиховог учешћа у борбама у истом периоду посвећени су радови у другој тематској целини зборника. Ту су заступљени чланци који обрађују учешће руских добровољаца у српској војсци током Великог рата, употребу